

INSTYTUT TURYSTYKI

M. ZAWADZKI

KRAJOWE I ZAGRANICZNE WYJAZDY LUDNOŚCI POLSKI

(Raport z badań za okres styczeń-wrzesień 1991 r.)

CPBP 08.06-P.1.

Warszawa, grudzień 1991 r.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1147

Abstrakt

W opracowaniu przedstawiono wyniki reprezentatywnych badań uczestnictwa w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (co najmniej 7 dni), wycieczkowych (3-6 dni), weekendowych (1-2 dni) oraz we wszelkich wyjazdach zagranicznych - w tym również służbowych oraz w celu zakupów, podjęcia dorywczej pracy itp. Podjęto również próbę porównań z wynikami podobnych badań prowadzonych w latach ubiegłych.

M. Zawadzki
Instytut Turystyki

Warszawa, grudzień 1991 r.

CPBP-08.06-P.1.

KRAJOWE I ZAGRANICZNE WYJAZDY LUDNOŚCI POLSKI

(Raport o wynikach badań dotyczących okresu
styczeń - wrzesień 1991 r.)

Wprowadzenie

We wrześniu 1991 r. Instytut Turystyki przeprowadził empiryczne badania uczestnictwa w w.w. wyjazdach. Wyniki są reprezentatywne dla ludności Polski w wieku 15 i więcej lat. (Próba dobrana w trójstopniowym losowaniu, wywiady przeprowadzone przez ankieterów bezpośrednio z respondentami). Badania nawiązują i są porównywalne z analogicznymi realizowanymi przez autora od szeregu lat, z tym, że za 1990 r. i 1991 r. objętymi nie tylko wyjazdy urlopowo-wakacyjne (tj. trwające co najmniej 7 dni), lecz także wyjazdy wycieczkowe (3-6 dni), weekendowe (z 1-2 noclegami) oraz wszelkie wyjazdy zagraniczne - w tym także służbowe oraz w celach zakupów, podjęcia dorywczej pracy itp.

Wyniki badań przedstawimy omawiając kolejno uczestnictwo w turystyczno-wypoczynkowych wyjazdach krajowych:

- urlopowo-wakacyjnych (krajowych co najmniej 7 dni)
- wycieczkowych (3-6 dni)
- weekendowych (z 1-2 noclegami)
- oraz zagranicznych, w tym nie tylko turystyczno-wypoczynkowych, lecz także służbowych oraz w celach handlowych, podjęcia dorywczej pracy itp.

W zakresie wyjazdów zagranicznych autor podjął próbę zapewnienia porównywalności danych z prezentowanymi w krajach EWG, m.in. uwzględniając motywy wyjazdów oraz czasokres pobytu za granicą od 1 dnia (beznoclegowego) do trwającego 5 i więcej dni.

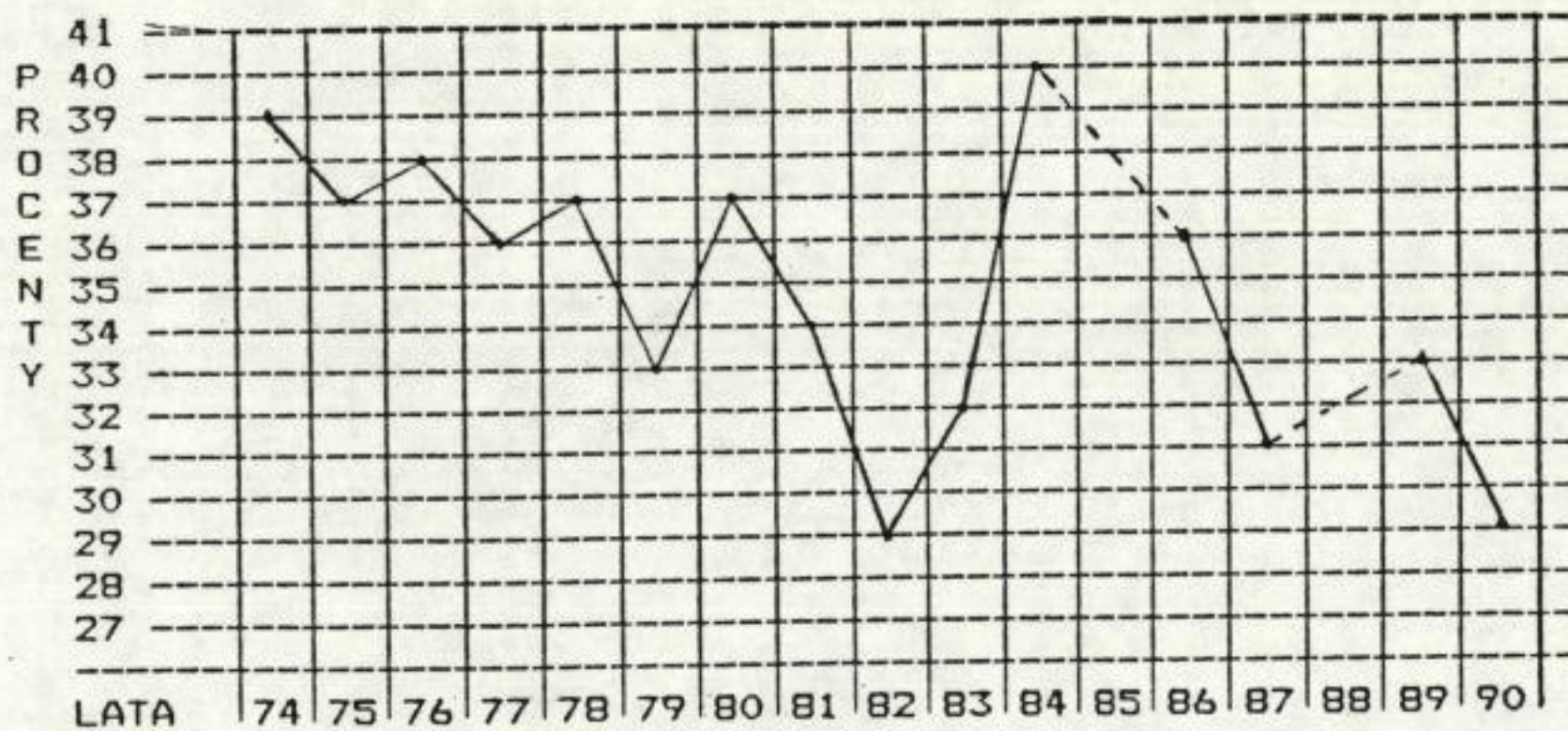
1. WYJAZDY URLOPOWO-WAKACYJNE

(trwające co najmniej 7 dni)

1.1. Dynamika uczestnictwa

Tabela 1

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w latach 1974 - 1990.

W latach 1974-1990 uczestnictwo w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych nie przekraczało 40% i nie spadało poniżej 30%. Wyjątkiem był rok 1982, pierwszy rok stanu wojennego oraz 1990, w których uczestnictwo spadło do 29%.

Przeciętna udziału w omawianych wyjazdach przejawia tendencję spadkową. Średnia dla lat 1974-1979 wynosiła 37%, w okresie 1980-1985 r. 35%, a w latach 1986-1990 - 32%. Po okresowym wzroście zmniejszył się również odsetek osób wyjeżdżających w celach turystycznych za granicę (na co najmniej 7 dni). W 1979 r. wyjechało 5% badanej populacji, w 1987 r. 6%, a w 1990 tylko 4%.

W wysoko rozwiniętych gospodarczo krajach EWG uczestnictwo w podobnych wyjazdach (5 i więcej dni) jest dwukrotnie większe. Preferowane są głównie wyjazdy zagraniczne.

Tabela 2

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w 1990 roku

Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wynosi 28 mln osób	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu ba- danych	w % do wyjeżdżają- cych	w mln osób (szacunek)
	Ogółem	29,4	100,0	8,2
	w tym:			
	- 1 raz	18,9	65,0	5,3
	- 2 razy	6,8	23,0	1,9
	- 3 i więcej razy	3,7	12,0	1,0

Liczba mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat wynosiła w 1979 r. 26,3 mln, w 1987 r. 27,5 mln, w 1990 r. 28 mln.

Tabela 3

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-
-wakacyjnych w okresie styczeń-wrzesień

	Udział w wyjazdach			
	w % do ogółu badanych		w % do wyjeżdżających	
	styczeń - - wrzesień 1990 r.	styczeń - - wrzesień 1991 r.	styczeń - -wrzesień 1990 r.	styczeń - - wrzesień 1991 r.
Ogółem	26	27	100	100
w tym				
- 1 raz	19	20	73	74
- 2 i więcej razy	7	7	27	26

Można przypuszczać, że uczestnictwo w wyjazdach w całym 1991 r. będzie zbliżone do roku ubiegłego i wyniesie 29-31%. Mimo pauperyzacji znacznej części społeczeństwa zwyczaj wyjazdów urlopowo-wakacyjnych upowszechnił się. Coraz częściej wyjazdy te traktowane są także jako jedno z remediów na postępującą degradację środowiska naturalnego. Ponadto wiele osób skracając czas pobytu, wybiera oferty tańsze i ogranicza dodatkowe wydatki. Część wyjeżdżających korzysta jeszcze dotąd z wczasów ulgowych lub częściowego dofinansowania z zakładowych funduszy socjalnych. Liczba tych osób maleje.

1.2. Przyczyny uniemożliwiające wyjazd

Określiwszy udział naszego społeczeństwa w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych istotną, kolejną sprawą było znalezienie odpowiedzi dlaczego ponad dwie trzecie respondentów z nich rezygnuje. Mówią o tym dane w tab. 4.

Tabela 4

Przyczyny uniemożliwiające wyjazd x/

(dane w %)

	1987r.	1990r.	styczeń- wrzesień 1990r.	styczeń- wrzesień 1991r.
Nieemożność wyjazdu ze względów finansowych	26	35	37,5	45
Nieemożność zostawienia gos- podarstwa rolnego, domu, rodziny bez opieki	34	26	34	21
Podeszły wiek i zły stan zdrowia	10	10	7	9
Prace domowe, remonty, porządki	8	6	6	6
Trudności organizacyjne, brak urlopu	6	6	4	3
Brak ochoty i potrzeby wyjazdu	5	4	6	6
Inna przyczyna	11	13	6,5	10

x/ Respondenci podawali jedną, najważniejszą przyczynę.

W latach siedemdziesiątych najczęściej wymieniano niemożność pozostawienia gospodarstwa, domu, rodziny bez opieki. W latach osiemdziesiątych stopniowo coraz większą przeszkodę stanowią względy finansowe - zbyt duży wydatek w budżecie domowym. W okresie styczeń-wrzesień 1991 r. znacznie wzrósł udział "względów finansowych" - z 26% wskazań w 1987 r., 39% w 1990 r. do 45% w badanym okresie - przy 21% wskazań na niemożność pozostawienia gospodarstwa domu, rodziny bez opieki.

4.3. Formy organizacyjne wyjazdów

Uwzględniono podział na dwa podstawowe typy form:

- wyjazdy zorganizowane instytucjonalnie przez zakłady pracy, FWP, PTTK, biura podróży, przedsiębiorstwa turystyczne, organizacje itp.
- wyjazdy prywatne, których organizatorem był sam turysta lub grupa turystów.

Tabela 5.

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według form organizacyjnych ^{x/}

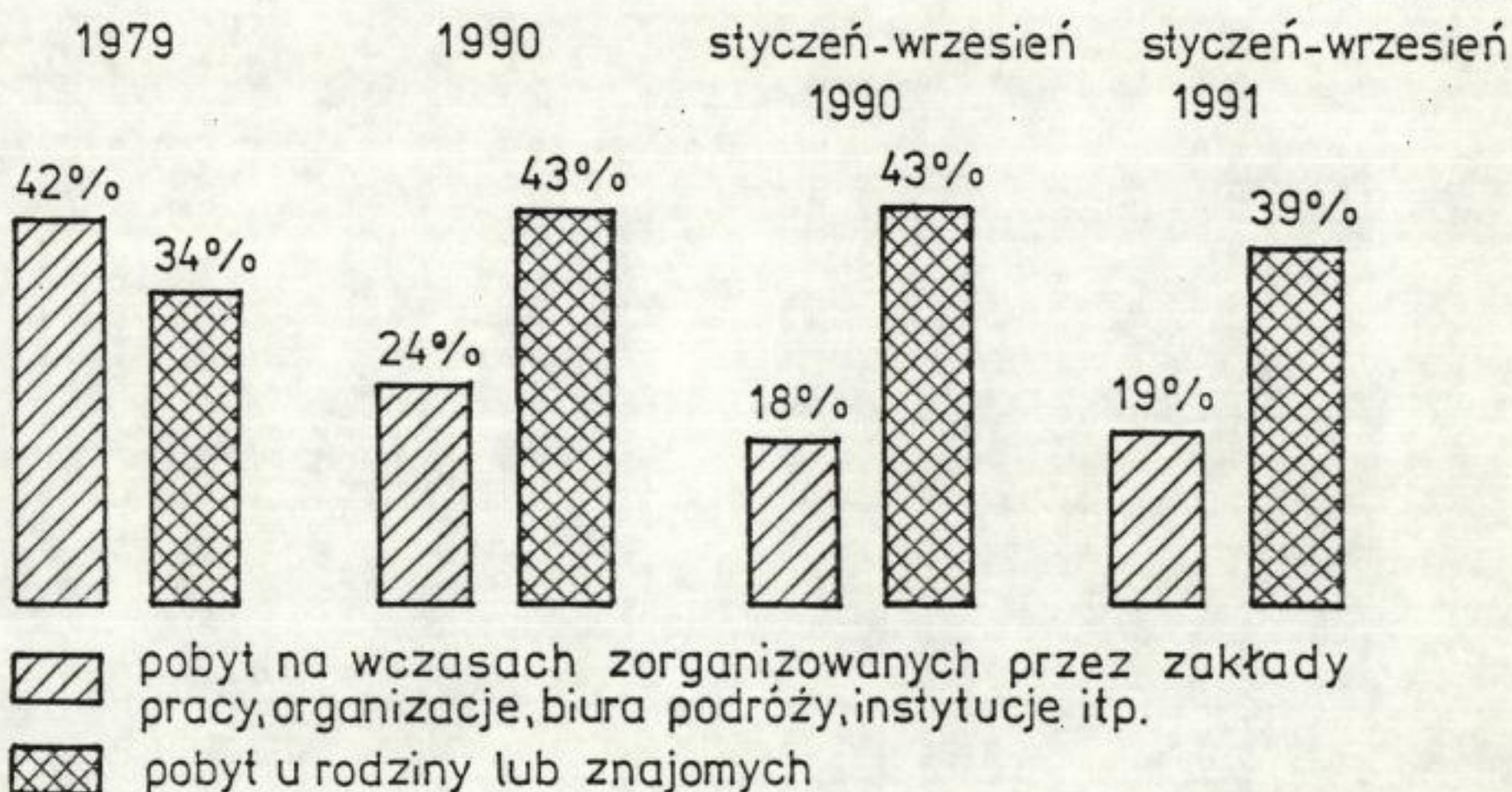
		1979 r.		1987 r.		1990 r.		Styczeń-wrzesień		Styczeń-wrzesień	
								1990 r.		1991 r.	
		w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących
Wyjazdy zorgani- zowane przez zakłady pracy, or- ganizacje itp.	wczasy	13,9	42	10,5	34	7	24	4,5	18	5,1	19
	inne ^{xx/} krajowe	2,6	8	4	11	3,8	13	2,8	11	3,8	14
	zagraniczne	2,6	8	3	10	1,7	6	0,4	2	0,6	2
	razem	19,1	56	17,5	55	12,5	43	7,7	31	9,5	35
Wyjazdy prywatne	pobyt u rodzi- ny, znajomych	11,2	34	10,5	35	12,5	43	10,5	43	10,7	39
	inne krajowe	6,3	19	6,2	20	8,3	28	6,8	27	9,1	33
	zagraniczne turystyczne	2,3	7	2,6	8	2,3	8	2	7	2,4	9
	razem	19,8	60	19,4	63	22,1	79	19,3	77	22,2	81

x/ Odsetki nie sumują się do 100, gdyż część wyjeżdżających korzystała z obu form.

xx/ Obozy, spływy, zorganizowany pobyt na campingach, w kwaterach prywatnych itp.

Jak wynika z tab. 5 sukcesywnie zmniejszało się uczestnictwo osób korzystających z wypoczynku zorganizowanego przez zakłady pracy, instytucje, organizacje społeczne itp. ("Wyjazdy zorganizowane" - zwłaszcza z wczasów.

Uczestnictwo w wyjazdach na wczasy oraz do krewnych lub
znajomych (wyjeżdżający = 100%)

Spośród wyjeżdżających w 1979 r. 42% przebywało na wczasach, w 1990 r. 24%. M.in. dlatego, że wzrastały ceny za te usługi przy jednocześnie postępującej pauperyzacji znacznej części społeczeństwa. Zwiększał się natomiast (z 34% w 1979 r. do 43% w 1990 r.) udział najtańszej formy spędzania urlopu jaką jest korzystanie z gościny krewnych lub znajomych. Można przyjąć, że w całym 1991 r. przebywających u krewnych lub znajomych będzie ok. dwa razy więcej niż wyjeżdżających na wczasy.

1.4. Społeczny zasięg uczestnictwa w wyjazdach

Kobiety wyjeżdżały nieco częściej niż mężczyźni (o 3% i 4%). Wiek natomiast znacznie różnicował udział w omawianych wyjazdach.

Tabela 6

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych w 1990 roku według wieku

Wiek w przedziale	Nie wy- jeżdżało	Wyjeżdżało		Wyjeź- dżało 1 raz	Wyjeżdżało 2 i więcej razy	Udział grupy
	%	%	mln	%	%	%
16 - 19	43	57	1.1	23	34	7.1
20 - 24	66	34	0.6	20	14	6.1
25 - 29	68	32	0.6	18	14	6.7
30 - 34	68	32	1.0	25	7	11.1
35 - 39	69	32	1.1	21	11	12.1
40 - 44	64	36	1.2	25	11	11.6
45 - 49	77	23	0.5	17	6	8.2
50 - 54	72	28	0.6	22	6	8.0
55 - 59	78	22	0.6	13	9	9.7
60 - 64	79	21	0.5	13	7	9.1
65 i więcej	85	15	0.4	11	4	10.3
Ogółem	71	29	8.2	19	10	100.0

Tabela 7

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w latach 1979-1991 według wieku

R o k	W i e k			
	16-24 lata	25-49 lat	50-59 lat	60 i więcej lat
1979 - wyjeżdżało %	41	44	24	19
1987 - wyjeżdżało %	48	34	26	18
1990 - wyjeżdżało	46	31	24	18
I-IX 1990 - wyjeżdżało %	49	26,5	18	15
I-IX 1991 - wyjeżdżało %	44	32	22	21

W 1991 r. zarysowuje się tendencja do zmniejszania się zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi przedziałami wieku, choć w dalszym ciągu osoby najmłodsze (16-24 lata) wyjeżdżają nie mniej niż dwa razy częściej niż najstarsze (60 i więcej lat).

Tabela 8

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według poziomu wykształcenia

R o k	Wykształcenie			
	podstawowe (pełne i nie- pełne)	zasadnicze zawodowe i niepełne śre- dnie	średnie	wyższe pełne i niepełne, w tym szkoły po- maturalne
1979 wyjeżdżało %	17	35	46	68
1990 wyjeżdżało %	15	28	46	54
=====	=====	=====	=====	=====
styczeń-wrzesień 1990 wyjeżdżało %	17	24	36	42
styczeń-wrzesień 1991 wyjeżdżało %	18	30	40	53

W całym badanym okresie występuje prosta, dodatnia korelacja liniowa - im wyższy poziom wykształcenia, tym większy udział w wyjazdach. W porównaniu z 1979 r. najbardziej zmniejszyło się uczestnictwo osób z wyższym wykształceniem; wykształceniem podstawowym i średnim jest względnie stabilne.

Tabela 8

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według przynależności społeczno-zawodowej

R o k	Przynależność społeczno-zawodowa				
	rolnik indywidualny	robotnik niewykwalifikowany	robotnik wykwalifikowany	pracownik umysł. z wyższym i bez wyższego wykształc.	pracująca na własny rachunek
1974 wyjeżdżało %	3	22	35	62	•
1979 wyjeżdżało %	4	21	32	52	•
1987 wyjeżdżało %	5	21	31	50	•
1990 wyjeżdżało %	6	16	26	51	42
=====	=====	=====	=====	=====	=====
styczeń- -wrzesień 1990 wyjeżdżało %	6	17	30	40	49
styczeń- -wrzesień 1991 wyjeżdżało %	7	18	27	46	54

Najmniejszy odsetek wyjeżdżających występował wśród rolników indywidualnych. Najprawdopodobniej przyczyną jest specyfika i rytm pracy ("nie-
możność zostawienia gospodarstwa bez nadzoru" - zwłaszcza inwentarza ży-
wego) a także brak tradycji, wzorów środowiskowych i rozwiniętych potrzeb
tego typu wypoczynku. Pozytywnym zjawiskiem jest stopniowy wzrost
udziału tej grupy w wyjazdach (z 3% w 1974 r. do 6% w 1990 r.).

Wyższy natomiast stopień rozwoju potrzeb, tradycje i wzory środowiskowe
stanowiły i stanowią determinantę wzrostu uczestnictwa w wyjazdach w za-
leżności od poziomu kwalifikacji zawodowych: pracownicy umysłowi wyjeź-
dzali dwa, dwa i pół razy częściej niż robotnicy niewykwalifikowani.

Od 1990 r. wprowadzono w kwestionariuszu badawczym kategorię "pracujący na własny rachunek". W grupie tej występuje duża dynamika wzrostu udziału w wyjazdach, której ważną przyczyną jest - jak można przypuszczać - relatywnie wyższy poziom zamożności.

Tabela 9

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według miejscowości zamieszkania

R o k	Wieś	Miasta razem	Miasta wg liczby mieszkańców		
			do 20 tys.	20-100 tys.	ponad 100 tys.
1979 wyjeżdżało %	10	46	31	41	56
1987 wyjeżdżało %	12	43	28	43	49
1990 wyjeżdżało %	11	40	22	31	52
styczeń- -wrzesień 1990 wyjeżdżało %	9	37	27	29	45
styczeń- -wrzesień 1991 wyjeżdżało %	13	38	32	35	44

Udział w wyjazdach mieszkańców miast był wprawdzie ok. trzy do czterech razy większy niż zamieszkałych na wsi, lecz niepokoić musi tu zmniejszanie się liczby wyjeżdżających z miast ogółem z 46% w 1979 r. do 40% w 1990 r. i analogicznie z 56% do 52% w miastach liczących ponad 100 tys. mieszkańców. W miastach, a zwłaszcza większych wzrasta degradacja środowiska naturalnego ze wszystkimi jej negatywnymi skutkami dla zdrowia.

W całym 1991 r. udział mieszkańców miast w wyjazdach będzie prawdopodobnie zbliżony do danych za 1990 r., a w zakresie ponad 100 tysięcznych o 1-2 punkty niższy.

Badając uczestnictwo w wyjazdach według samooceny sytuacji materialnej respondentów (własnej i rodziny) stwierdzono, że w całym badanym okresie osoby będące w nienajlepszej i złej sytuacji wyjeżdżały dwa do dwa i pół razy rzadziej od będących w bardzo dobrej i całkiem niezłej sytuacji.

Od lat zdecydowana większość wyjazdów urlopowo-wakacyjnych miała miejsce w czerwcu, lipcu i sierpniu (77% - 82%). W sezonie zimowym (grudzień, styczeń, luty) wyjeżdżało 4% - 5% na wiosnę (marzec, kwiecień, maj) 4% - 7%, w jesieni (wrzesień, październik, listopad) 9%-11%, w tym 5% - 6% we wrześniu.

Przeważały wyjazdy z rodziną (60% - 70%). Samotnie wyjeżdżało 15% - 17%. Pozostali wyjeżdżali z "innymi osobami" lub w towarzystwie rodziny i znajomych.

2. KRAJOWE WYJAZDY WYCIECZKOWE

(trwające 3-6 dni).

Pod powyższym pojęciem rozumieć będziemy krajowe wyjazdy turystyczno-wypoczynkowe trwające 3-6 dni. Rozważania dotyczyć będą uczestnictwa w powyższych wyjazdach ludności Polski w wieku 15 i więcej lat.

2.1. Dynamika i sezonowość krajowych wyjazdów wycieczkowych

Tabela 10

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wycieczkach
(3-6 noclegów) w 1990 roku)

Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wynosi 28 mln osób	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu badanych	w % do wy- jeżdżają- cych	w mln osób (szacunek)
	Ogółem	6	100	1.6
	w tym:			
	- 1 raz	4	70	1.1
	- 2 razy	1	13	0.2
	- 3 i więcej razy	1	17	0.3

Tabela 11

Dynamika uczestnictwa w krajowych wyjazdach wycieczkowych
w 1990 r. i 1991 r.

		Udział w wyjazdach	
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdżających
styczeń- -grudzień 1990	Ogółem	6	100
	w tym		
	1 raz	4	70
	3 i więcej razy	1	17
styczeń- -wrzesień 1991 r.	Ogółem	11	100
	w tym		
	1 raz	8	63
	2 razy	2	18
	3 i więcej razy	1	9

W porównaniu z całym 1990 r. uczestnictwo w wyjazdach wycieczkowych w okresie styczeń - wrzesień 1991 r. znacznie wzrosło. Bez dodatkowych badań trudno jednoznacznie określić przyczyny tego zjawiska. Być może część badanych skracając wypoczynek urlopowo-wakacyjny, przeznacza wolne dni na kilkudniowy (tańszy) pobyt u rodziny lub znajomych, być może są to "przedłużone" weekendy, gdy dodatkowe dni świąteczne wypadają w piątki lub poniedziałki, być może skłaniają do wyjazdu nieprzewidziane, przymusowe przestoje w zakładach pracy.

Sezonowość wyjazdów wycieczkowych była w 1991 r. podobna jak w roku ubiegłym, w którym wynosiła:

- w zimie (styczeń, luty oraz grudzień) 12%,
- na wiosnę (marzec, kwiecień, maj) 23%,
- w lecie (czerwiec, lipiec, sierpień) 37%,
- w jesieni (wrzesień, październik, listopad) 27%.

Była więc znacznie mniej zróżnicowana w porównaniu z udziałem z wyjazdach urlopowo-wakacyjnych.

2.2. Spółeczny zasięg uczestnictwa w krajowych wyjazdach wycieczkowych

Udział kobiet w w.w. wyjazdach był nieco większy niż mężczyzn (o 1,5%).

Wiek badanych natomiast znacznie różnicował uczestnictwo.

Tabela 12

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach wycieczkowych
według wieku

Wiek badanych	styczeń-grudzień 1990r.	styczeń-wrzesień 1991r.
	wyjeżdżał %	
16-24 lata	16	23
25-49 lat	5	9
50-59 lat	6	12
60 i więcej lat	2	5

Najczęściej wyjeżdżały osoby w wieku 16-24 lata, najrzadziej w wieku 60 i więcej lat. Na drugim miejscu pod względem udziału w wyjazdach figurują osoby w wieku 50-59 lat. Największa ruchliwość przestrzenna osób najmłodszych nie wymaga komentarzy. Osoby zaś w wieku 50-59 lat to z reguły wyjeżdżający do dorosłych dzieci z okazji świąt i innych odwiedzin rodzinnych.

Tabela 13

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach wycieczkowych
według przynależności społeczno-zawodowej

	Przynależność społeczno-zawodowa				
	rolnik indywidualny	robotnik niewykwalifikowany	robotnik wykwalifikowany	pracownik umysłowy (z wyższym i bez wyższego wykształcenia)	pracujący na własny rachunek
styczeń- -grudzień 1990 r. wyjeżdżało %	4	3	7	12	7
styczeń- -wrzesień 1991 r. wyjeżdżało %	3	6	10	16	13

Przynależność społeczno-zawodowa znacznie różnicuje udział w omawianych wyjazdach. W miarę wzrostu kwalifikacji zawodowych skokowo zwiększa się udział w wyjazdach.

Podobne współzależności występują w zakresie poziomu wykształcenia. Osoby z wyższym wykształceniem wyjeżdżały ponad dwa razy częściej od posiadających podstawowe.

Analizując udział w wyjazdach wycieczkowych według miejscowości zamieszkania stwierdzamy natomiast znacznie mniejsze zróżnicowanie. Mieszkańcy wsi wyjeżdżali wprawdzie rzadziej w 1990 r. i znacznie rzadziej w 1991r. od zamieszkałych ^{w mieście,} ~~na wsi,~~ lecz zróżnicowanie uczestnictwa w wyjazdach pomiędzy małymi, średnimi i dużymi miastami było względnie wyrównane w 1990r. (różnice 1% - 2%), a do września 1991 r. 2% - 4%.

Poziom zamożności natomiast znacznie wpływał na udział w wyjazdach. Osoby w bardzo dobrej i dobrej sytuacji materialnej wyjeżdżały ok. trzy razy częściej od będących w nienajlepszej i złej sytuacji.

3. KRAJOWE WYJAZDY WEEKENDOWE

Wyjazdami weekendowymi nazywać będziemy wyjazdy w celach turystyczno-wypoczynkowych, odwiedzin krewnych lub znajomych, uczestnictwa w różnego typu imprezach, w czasie których wyjeżdżający korzystali z 1-2 noclegów poza miejscem zamieszkania. Podobnie jak w poprzednich rozdziałach dane dotyczyć będą ludności Polski w wieku 15 i więcej lat.

3.1. Udział w wyjazdach weekendowych, częstotliwość i sezonowość

Tabela 14

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach
weekendowych (z 1-2 noclegami) w 1990 roku

Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wynosi 28 mln osób		Udział w wyjazdach		
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdża- jących	w mln osób (szacunek)
	Ogółem	31	100	8.8
	w tym:			
	- 1-2 razy	11	35	3.1
	- 3-6 razy	9	30	2.7
	- 7-12 razy	6	20	1.7
	-13-24 razy	2	5	0.4
	-25 i więcej razy	3	10	0.9

Tabela 15

Uczestnictwa w krajowych wyjazdach weekendowych
(1-2 noclegi) w 1990 r. i 1991 r.

	Udział w wyjazdach		
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdżających
styczeń- -grudzień 1990	Ogółem	31	100
	w tym		
	- 1-2 razy	11	35
	- 3-6 razy	9	30
	- 7-12 razy	6	20
	- 13-24 razy	2	5
	- 25 i więcej razy	3	10
styczeń- -wrzesień 1991	Ogółem	31	100
	w tym		
	- 1-2 razy	17	56
	- 3-6 razy	10	32
	- 7-12 razy	3	8
	- 13-24 razy	1	3
	- 25 i więcej razy	0,3	1

Do września 1991 r. na weekendy wyjeżdżało 31% naszego społeczeństwa. Prawdopodobnie więc w całym bieżącym roku udział w tych wyjazdach będzie większy niż w 1990 r. Sprzyja chyba temu wzrastająca liczba prywatnych samochodów i rozwój potrzeb choćby krótkiej zmiany środowiska, w którym przebywa się na codzień. Na marginesie warto dodać, że wśród wyjeżdżających w 1990 r. na urlop (wakacje) 45% korzystało z transportu samochodem prywatnym.

W porównaniu z 1990 r. zmniejszy się częstotliwość wyjazdów. Wyjeżdżający 7 i więcej razy stanowili w ub.r. 35%, do września zaś br. 12% i trudno przypuszczać by odsetek ten uległ do końca 1991 r. potrojeniu.

Wyjazdy w lecie cieszyły się wprawdzie większą popularnością, lecz tylko o 20% w porównaniu z pozostałymi porami roku, w których uczestnictwo niewiele różniło się między sobą.

3.2. Spółeczny zasięg krajowych wyjazdów weekendowych

Kobiety wyjeżdżały nieco częściej niż mężczyźni (o 1%).

Tabela 16

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach weekendowych według wieku

	Wiek respondentów			
	16-24 lata	25-49 lat	50-59 lat	60 i więcej lat
styczeń- - grudzień 1990 r. wyjeżdżało %	46	36	25	21
styczeń- - wrzesień 1991 r. wyjeżdżało %	41	34	29	15

Podobnie jak w omawianych dotąd rodzajach wyjazdów i w tych mamy do czynienia z liniową korelacją ujemną: im młodszy wiek tym większy udział w wyjazdach.

Analizując zaś uczestnictwo w wyjazdach według poziomu wykształcenia stwierdzamy, że zarówno w 1990 r. jak i w 1991 r. w miarę wzrostu poziomu wykształcenia zwiększa się udział w wyjazdach: osoby z wyższym wykształceniem wyjeżdżały ponad dwa razy częściej niż z podstawowym. Takie też zależności występują przy rozpatrywaniu udziału w wyjazdach według przynależności społeczno-zawodowej: im wyższy poziom kwalifikacji zawodowych tym więcej wyjazdów.

Tabela 17

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach weekendowych według
przynależności społeczno-zawodowej

	Przynależność społeczno-zawodowa				
	rolnik indywidualny	robotnik niewykwalifikowany	robotnik wykwalifikowany	pracownik umysłowy (z wyższym i bez wyższego wykształcenia)	pracujący na własny rachunek
styczeń-grudzień 1990 r. wyjeżdżało %	19	24	31	35	46
styczeń-wrzesień 1991 r. wyjeżdżało %	15	22	29	41	44

Najczęściej brały udział w wyjazdach osoby pracujące na własny rachunek, najrzadziej rolnicy indywidualni.

Tabela 18

Uczestnictwo w krajowych wyjazdach weekendowych
według miejscowości zamieszkania

	Wieś	Miasta ogółem	Miasta wg liczby mieszkańców		
			do 20 tys.	20 tys. - 100 tys.	ponad 100 tys.
styczeń-grudzień 1990 r. wyjeżdżało %	24	38	39	34	42
styczeń-wrzesień 1991 r. wyjeżdżało %	21	35	30	39	35

Zgodnie z przewidywaniami udział w wyjazdach mieszkańców wsi jest mniejszy niż miast. Różnice zaś uczestnictwa rozpatrywane według liczby mieszkańców miast wynoszą 8% - 9%. W całym 1991 r. proporcje te - jak można przypuszczać - będą podobne z tym, że udział zamieszkałych w dużych miastach będzie niższy niż w 1990 r. (o 2-4 punkty).

Osoby określające swą sytuację materialną jako bardzo dobrą i całkiem niezłą wyjeżdżały dwa razy częściej niż osoby w nienajlepszej i złej i półtora razy częściej od będących w średniej sytuacji.

4. WYJAZDY ZAGRANICZNE

Jak już wspomniano na wstępie uczestnictwo naszego społeczeństwa w tych wyjazdach dotyczyć będzie wszelkich podróży zagranicznych, a więc nie tylko w celach turystyczno-wypoczynkowych, odwiedzin krewnych i znajomych, lecz także w celach służbowych, podejmowania dorywczej pracy, dokonywania zakupów itp. W takim ujęciu bowiem nasze badania stają się porównywalne z prowadzonymi w krajach EWG. Dotyczy to także czasokresu trwania podróży, dla którego przyjęto za podstawowy podział na trwające do 4 dni ("krótkoterminowe"), oraz 5 i więcej dni ("długoterminowe"). Wyniki naszych badań dotyczą udziału w w.w. wyjazdach ludności Polski w wieku 15 i więcej lat.

Tabela 18

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
w 1990 roku

	Udział w wyjazdach zagranicznych			
		w procentach do ogółu badanych	w procentach do wyjeżdża- jących	w tysiącach osób (szacunek)
Ludność Polski w wie- ku 15 i wię- cej lat wynosi 28 mln osób	Ogółem	12.2	100	3.400
	w tym:			
	- 1 raz	6.6	54	1.800
	- 2 razy	2.8	23	800
	- 3 i więcej razy	2.8	23	800

Liczba wyjazdów za granicę mieszkańców Polski liczona przekroczeniami granicy (w jedną stronę) była oczywiście znacznie wyższa i wynosiła: w 1980 roku 9 mln, w 1985 roku 6 mln, w 1988 roku 10 mln, w 1989 roku 19 mln i w 1990 roku 22 mln osób.

W 1990 roku na wyjeżdżających 3 i więcej razy przypadają przeciętnie 22 wyjazdy, co tłumaczy się m.in. tym, że stosunkowo duża grupa Polaków zatrudnionych w krajach ościennych, ma dni wolne od pracy, lub nawet częściej wraca do rodzin w Polsce. Do grupy tej należą także zawodowi kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów itp. przekraczający granicę wielokrotnie w ciągu miesiąca.

Tabela 19

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
w 1990 r. i do września 1991 r.

	Udział w wyjazdach zagranicznych		
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdżających
Styczeń - - grudzień 1990 r.	Ogółem	12,2	100
	w tym:		
	1 raz	6,6	54
	- 2 razy	2,8	23
	- 3 i więcej razy	2,8	23
Styczeń - - wrzesień 1991 r.	Ogółem	9,1	100
	w tym:		
	- 1 raz	6,2	67
	- 2 razy	1,7	19
	- 3 i więcej razy	1,2	14

Płeć badanych nie różnicowała udziału w wyjazdach.

Wiek natomiast odgrywał istotną rolę.

Tabela 20

Uczestnictwo w wjazdach zagranicznych w 1990 r.
według wieku

Przedział wieku	Nie. wyjeżdża- ło %	Wyjeżdżało		Wyjeżdża- ło 1 raz %	Wyjeżdżało 2, lub wię- cej razy (%)	Liczebność grupy %
		%	tys. osób			
16-19	87	13	254	9	4	7
20-24	83	17	286	6	11	6
25-29	79.5	20.5	402	7.5	13	7
30-34	87	13	400	6.5	6.5	11
35-39	84	16	538	9	7	12
40-44	79	21	706	13	8	12
45-49	89.5	10.5	235	7	3.5	8
50-54	91	9	201	6	3	8
55-59	94	6	168	4	2	10
60-64	94	6	150	2	4	9
65 i więcej	98	2	56	1	1	10
Ogółem	88	12	3396	7	5	100

Największy udział wyjeżdżających za granicę miały grupy osób w wieku 25-29 lat oraz 40-44 lata (ok. 21%), a następnie w wieku 20-24 lata oraz 35-39 lat (16-17%). Najrzadziej wyjeżdżały osoby w starszym (6%) oraz w podeszłym (1%) wieku. Spośród osób w wieku 20-29 lat co trzeci, a w wieku 30-39 lat co drugi wyjeżdżał więcej niż jeden raz.

Do września 1991 r. znacznie zmniejszył się odsetek wyjeżdżających w wieku 25-29 lat, 40-44 lata oraz 50-54 lata.

Największą aktywność wyjazdową przejawiały osoby w wieku 16-24 lata (16%) oraz 45-49 lat (15%). Można spodziewać się tendencji zmniejszania zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi przedziałami wieku, choć w dalszym ciągu najczęściej będą wyjeżdżać osoby młode i w średnim wieku.

Respondenci z wyższym wykształceniem wyjeżdżali w 1990 r. ponad pięć razy częściej niż z podstawowym, a do września 1991 r. siedem razy. Spośród pracujących na własny rachunek wyjeżdżało w 1990 r. 27% (dziewięć razy więcej niż rolników indywidualnych i robotników niewykwalifikowanych) a do września br. 38% tj. dziewiętnaście razy więcej. Pracowników umysłowych analogicznie 22% i 15%.

Spośród niepracujących zawodowo wyjeżdżało za granicę w okresie styczeń-wrzesień 1991 r. ogółem 7%, w tym wśród uczniów i studentów 19% a bezrobotnych 16%, emerytów i rencistów 4%, gospodyń domowych 2%.

Mieszkańcy miast wyjeżdżali dwa razy częściej niż mieszkańcy wsi, a osoby w nienajlepszej i złej sytuacji materialnej trzy razy rzadziej od będących w bardzo dobrej i dobrej.

Tabela 21

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według krajów
docelowych

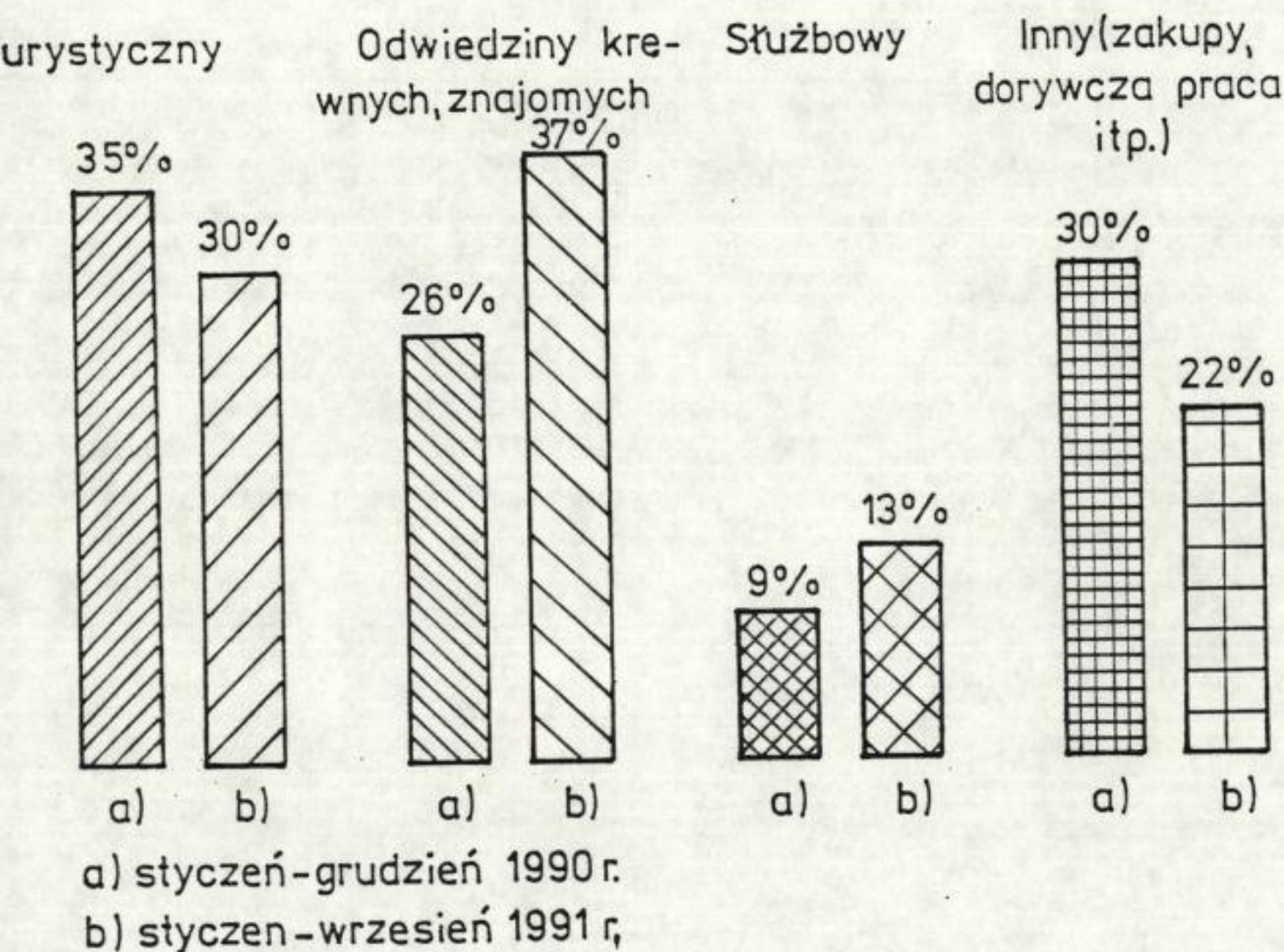
	Styczeń-grudzień 1990 r.	Styczeń-wrzesień 1991 r.
Ogółem	100	100
Niemcy	34	38
ZSRR	16	15
Czecho-słowacja	9	16
Węgry	12	6
Austria	10	-
Jugosławia	4	-
Francja	3	12
Turcja	2	1
Bułgaria	1	-
Włochy	1	2
Pozostałe	7	11

x/ Kraje, do których wyjeżdżało mniej niż 1% figurują w pozycji "Pozostałe".

W okresie styczeń-wrzesień 1991 r. znacznie wzrósł odsetek wyjeżdżających do Francji, zdecydowanie natomiast zmniejszył się odwiedzających Austrię, Jugosławię i Bułgarię. W związku z przemianami polityczno-gospodarczymi w ZSRR prawdopodobnie spadnie liczba tam wyjeżdżających.

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według motywów wyjazdu

(Wyjeżdżający = 100%)

W 1990 r. motywem wyjazdu co trzeciego Polaka była turystyka i prawie co trzeciego motywy "inne" (zakupy, dorywcza praca itp.). Do września 1991 r. zmniejszył się do 22% odsetek określających motyw podróży jako "inny", wzrósł natomiast udział odwiedzających krewnych i znajomych. Wydaje się, że do końca roku wzrośnie nieco odsetek wyjeżdżających po zakupy, pozostałe proporcje nie ulegną istotnym zmianom.

Tabela 22

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według motywów
wyjazdu oraz krajów docelowych x/

a/ styczeń-grudzień 1990

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Kraje docelowe		Motywy wyjazdu			
		turys- tyczny	odwiedziny krewnych, znajomych	służbowy	inny (zaku- py, dorywcza praca itp.)
Niemcy	a) 100	18	29	13	40
	b) 100	2	42	15	42
ZSRR	a) 100	40	33	10	17
	b) 100	65	24	6	6
Francja	a) 100	-	-	-	-
	b) 100	36	22	21	21
Czechosło- wacja	a) 100	42	42	7	9
	b) 100	38	29	10	24
Węgry	a) 100	43	11	1	46
	b) 100	43	28	-	29
Austria	a) 100	58	19	-	24
	b) 100	-	-	-	-
Pozostałe	a) 100	42	19	12	27
	b) 100	50	26	7	14

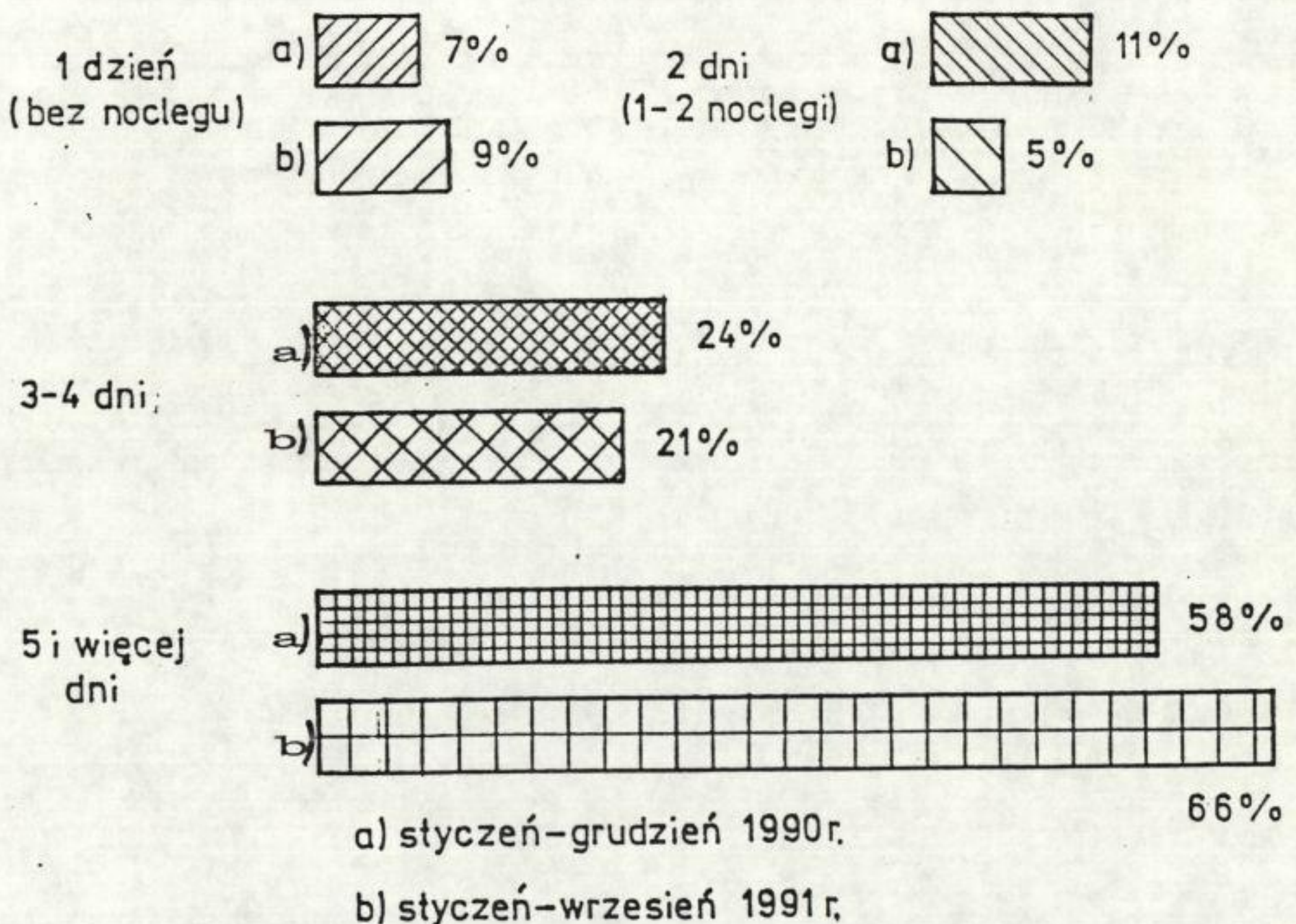
x/ Kraje, w których uczestnictwo wynosiło mniej niż 5%
figuruja w "Pozostałe".

Odsetek wyjeżdżających do Niemiec w celach zakupów itp. niewiele zmienił się. Znacznie natomiast wzrosła liczba odwiedzających krewnych i znajomych (z 29% do 42%). Prawdopodobnie dużą część stanowi mniejszość niemiecka zamieszkała w Polsce.

Znacznie zmalał odsetek wyjeżdżających w celach handlowych do ZSRR, chyba dlatego, że obywatele tego państwa coraz masowiej odwiedzają nas. Wzrosła natomiast liczba wyjeżdżających w tych celach do Czechosłowacji, a spadła do Węgier i krajów "Pozostałych". W związku z przemianami polityczno-gospodarczymi w ZSRR prawdopodobnie zmniejszy się w ogóle udział wyjeżdżających do tego państwa, do pozostałych relacje pomiędzy motywami wyjazdów będą podobne.

Uczestnictwo w wyjazdach według czasokresu pobytu za granicą

(Wyjeżdżający = 100%)

Przebywający za granicą do 4 dni stanowili w 1990 r. 42%, a do września 1991 r. 34%, w tym nie korzystający z noclegu 7% i 9%. W 1991 r. wśród nich nie korzystali z noclegu wyjeżdżający z województw graniczących: z Czechosłowacją 55%, z ZSRR 27%. Z Niemcami niespełna 1%. Z województw pozostałych nie nocowało 18%.

Wydaje się, że odsetek przebywających za granicą 5 i więcej dni w całym 1991r. wyniesie ok. 65%, a nie nocujących 7% - 8%.

Tabela 23

Uczestnictwo w wyjazdach według czasokresu pobytu za granicą
oraz motywów wyjazdu

a/ styczeń-grudzień 1990 r.

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Motywy wyjazdu		Czasokres pobytu			
		1 dzień (bez noclegu)	2 dni (1-2 noclegi)	3-4 dni	5 i więcej dni
turystyczny	a) 100	1	17	20	62
	b) 100	3	3	20	74
odwiedziny krewnych lub znajomych	a) 100	1	2	17	80
	b) 100	5	5	14	76
służbowy	a) 100	6	9	40	46
	b) 100	9	-	18	73
inny (zakupy, dorywcza praca itp.)	a) 100	25	7	29	39
	b) 100	22	7	19	52

Zgodnie z przewidywaniami wyjeżdżający w celach handlowych przebywali za granicą znacznie krócej niż uczestnicy wyjazdów turystycznych i odwiedzający krewnych i tak chyba będzie w całym 1991 r.

Tabela 24

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według krajów
docelowych oraz czasokresu pobytu^{x/}

a/ styczeń-grudzień 1990 r.

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Kraj docelowy		Czasokres pobytu			
		1 dzień (bez noclegu)	2 dni (1-2 noclegi)	3-4 dni	5 i więcej dni
Niemcy	a) 100	19	12	27	42
	b) 100	5	5	26	65
ZSRR	a) 100	4	6	26	64
	b) 100	12	12	24	53
Francja	a) 100	-	-	-	-
	b) 100	-	-	8	92
Czechosłowacja	a) 100	10	3	31	56
	b) 100	37	-	26	37
Węgry	a) 100	-	16	25	57
	b) 100	-	14	29	57
Austria	a) 100	-	25	39	36
	b) 100	-	-	-	-
Pozostałe	a) 100	-	1	8	91
	b) 100	-	-	7	93

x/ Kraje, do których wyjeżdżało mniej niż 5% figurują w pozycji "Pozostałe".

W 1990 r. na 1-2 dni wyjeżdżano najczęściej do Niemiec (31% ogółu tam wyjeżdżających). Były to przeważnie wyjazdy do Berlina Zachodniego, zwykle w celach handlowych. Do września 1991 r. odsetek ten obniżył się do 10. (Zjednoczenie Niemiec).

Ze zrozumiałych względów wyjazdy dłuższe dotyczą krajów odleglejszych i przeważają motywy turystyczne i odwiedziny krewnych lub znajomych.

x x x

Prognozowanie rozwoju uczestnictwa w wyjazdach zagranicznych w całym 1991 r. jest bardzo skomplikowane. Jest wiele czynników hamujących. I tak: trudno przewidzieć jaki wpływ w tym zakresie będą miały zachodzące w ZSRR przemiany polityczno-gospodarcze. Po RFN był to kraj najczęściej odwiedzany przez Polaków. Poszerza się pauperyzacja naszego społeczeństwa. Ponadto spada atrakcyjność drobnych, krótkich wyjazdów w celach handlowych. Rosną ceny paliwa, biletów PKP, lotniczych i opłat celnych.

Z drugiej jednak strony znoszeniu wiz wjazdowych i opłat z tym związanych sprzyjać będzie wzrastanie aktywności wyjazdowej. Zmniejszają się różnice między kosztem spędzania urlopu w kraju i za granicą. Relatywnie niskie oprocentowanie oszczędności powoduje, że część osób miast je powiększać woli odbyć podróż zagraniczną.

Zdaniem Autora udział w tegorocznych wyjazdach zagranicznych będzie zbliżony do 1990 r.

5. Z A K O Ń C Z E N I E

W wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (trwających co najmniej 7 dni) uczestniczyło w 1990 r. 29% badanych, w wycieczkach (3-6 dni) 6%, w wyjazdach weekendowych (z 1-2 noclegami) 31%, w wyjazdach zaś zagranicznych - krótszych lub dłuższych, w tym służbowych i w celach zarobkowych brało

udział 12% ludności Polski w wieku powyżej 15 lat. Nie wyjeżdżało nigdzie 47%.

W całym 1991 r. - jak można przypuszczać - zwiększył się udział wyjeżdżających w kraju na 3-6 dni (wycieczki) i nieznacznie wzrosło uczestnictwo w wyjazdach weekendowych. W pozostałych rodzajach wyjazdów i w całokształcie aktywności wyjazdowej naszego społeczeństwa nie zajął jednak liczący się zmiany pozytywne. W związku z narastającym zjawiskiem polaryzacji sytuacji materialnej społeczeństwa trudno również spodziewać się w 1992 r. zahamowania tendencji spadkowej uczestnictwa w wyjazdach turystyczno-wypoczynkowych, zwłaszcza w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych, których znaczenie dla regeneracji sił psycho-fizycznych i profilaktyki zdrowotnej jest trudne do przecenienia.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

INSTYTUT TURYSTYKI

M. ZAWADZKI

KRAJOWE I ZAGRANICZNE WYJAZDY LUDNOŚCI POLSKI

(Streszczenie raportu z badań za okres
styczeń-wrzesień 1991 r.)

CPBP 08.06-P.1.

Warszawa, grudzień 1991 r.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Prac
Naukowo-Badawczych

A-1147

Abstrakt

W opracowaniu przedstawiono wyniki reprezentatywnych badań uczestnictwa w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (co najmniej 7 dni), wycieczkowych (3-6 dni), weekendowych (1-2 dni) oraz we wszelkich wyjazdach zagranicznych - w tym również służbowych oraz w celu zakupów, podjęcia dorywczej pracy itp. Podjęto również próbę porównań z wynikami podobnych badań prowadzonych w latach ubiegłych.

CPBP 08.06-P.1.

KRAJOWE I ZAGRANICZNE WYJAZDY LUDNOŚCI POLSKI

(Streszczenie raportu z badań za okres styczeń-
wrzesień 1991 r.)

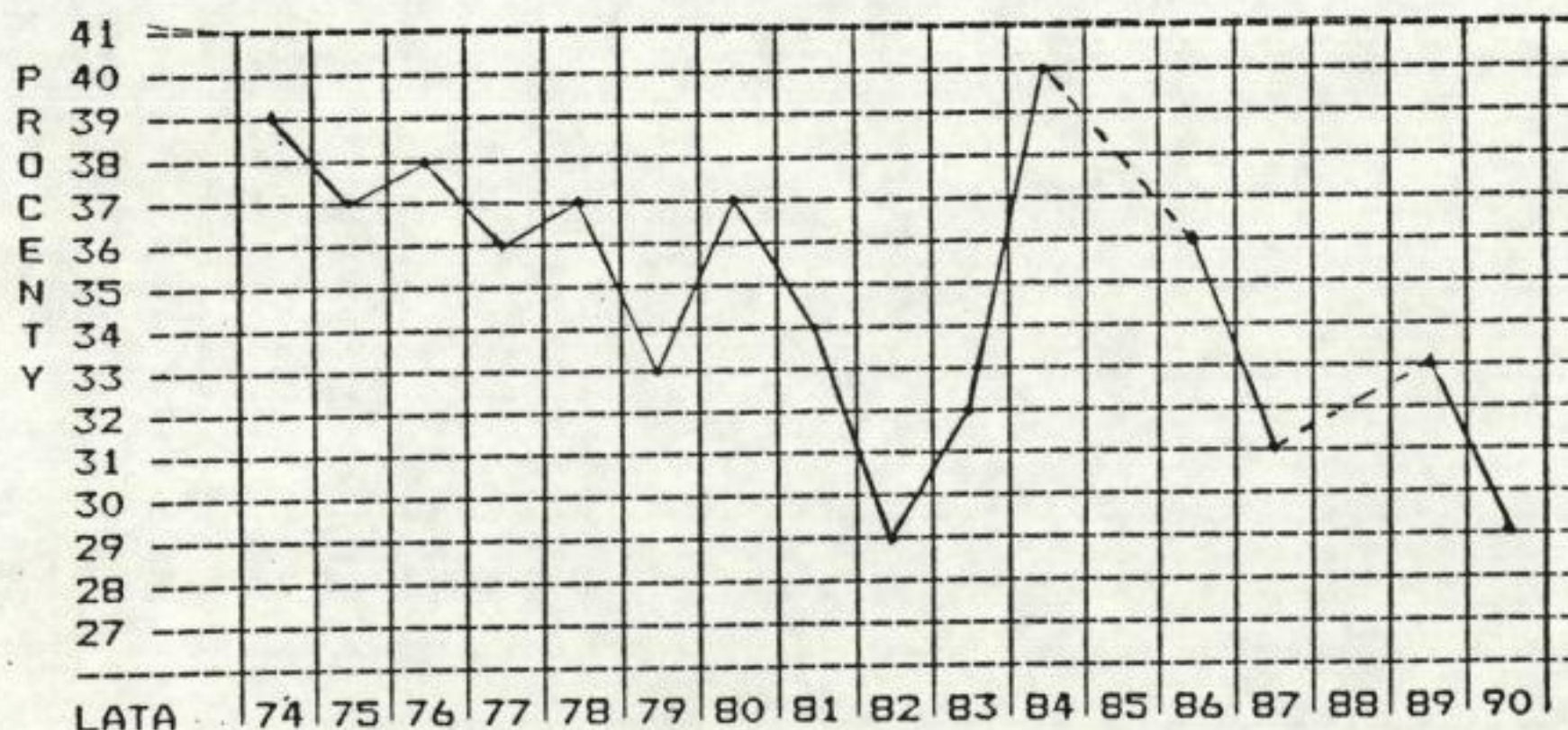
Wprowadzenie

We wrześniu 1991 r. Instytut Turystyki przeprowadził kolejne empiryczne badania uczestnictwa naszego społeczeństwa w w.w. wyjazdach. Wyniki są reprezentatywne dla ludności Polski w wieku 15 i więcej lat. (Próba dobrana w trójstopniowym losowaniu, wywiady przeprowadzone przez ankierów bezpośrednio z reprezentantami). Badania nawiązują i są porównywalne z analogicznymi realizowanymi przez autora od szeregu lat z tym, że za 1990 r. i 1991r. objęto nimi nie tylko wyjazdy urlopowo-wakacyjne (na co najmniej 7 dni), lecz także wycieczkowe (3-6 dni), weekendowe (z 1-2 noclegami oraz wszelkie wyjazdy zagraniczne - w tym także służbowe oraz w celach zakupów, podjęcia dorywczej pracy itp.

I. WYJAZDY URLOPOWO-WAKACYJNE (trwające co najmniej 7 dni)

Tabela 1

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w latach 1974 - 1990.

W latach 1974-1990 uczestnictwo w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych nie przekraczało 40% i nie spadało poniżej 30%. Wyjątkiem był rok 1982, pierwszy rok stanu wojennego oraz 1990, w których uczestnictwo spadło do 29%.

Przeciętna udziału w omawianych wyjazdach przejawia tendencję spadkową. Średnia dla lat 1974-1979 wynosiła 37%, w okresie 1980-1985 r. 35%, a w latach 1986-1990 - 32%. Po okresowym wzroście zmniejszył się również odsetek osób wyjeżdżających w celach turystycznych za granicę (na co najmniej 7 dni). W 1979 r. wyjechało 5% badanej populacji, w 1987 r. 6%, a w 1990 tylko 4%.

W wysoko rozwiniętych gospodarczo krajach EWG uczestnictwo w podobnych wyjazdach (5 i więcej dni) jest dwukrotnie większe. Preferowane są głównie wyjazdy zagraniczne.

Tabela 2

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w 1990 roku

Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wy- nosi 28 mln os.	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu ba- danych	w % do wyjeżdża- jących	w mln osób (szacunek)
	Ogółem	29,4	100,0	8,2
	w tym:			
	- 1 raz	18,9	65,0	5,3
	- 2 razy	6,8	23,0	1,9
	- 3 i więcej razy	3,7	12,0	1,0

Liczba mieszkańców Polski w wieku 15 i więcej lat wynosiła w 1979 r. 26,3 mln, w 1987 r. 27,5 mln, w 1990 r. 28 mln.

Tabela 3.

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-
-wakacyjnych w okresie styczeń - wrzesień

	Udział w wyjazdach			
	w % do ogółu badanych		w % do wyjeżdżających	
	styczeń- - wrzesień 1990r.	styczeń - wrzesień 1991r.	styczeń - - wrzesień 1990r.	styczeń - - wrzesień 1991r.
Ogółem	26	27	100	100
w tym				
- 1 raz	19	20	73	74
- 2 i więcej razy	7	7	27	26

Można przypuszczać, że uczestnictwo w wyjazdach w całym 1991 r. będzie zbliżone do roku ubiegłego. Mimo pauperyzacji znacznej części społeczeństwa zwyczaj wyjazdów urlopowo-wakacyjnych upowszechnił się. Coraz częściej wyjazdy te traktowane są także jako jedno z remediów na postępującą degradację środowiska naturalnego. Ponadto wiele osób skraca czas pobytu, wybiera oferty tańsze i ogranicza dodatkowe wydatki. Część wyjeżdżających korzysta jeszcze dotąd z wczasów ulgowych lub częściowego dofinansowania z zakładowych funduszy socjalnych. Liczba tych osób maleje.

Sukcesywnie zmniejszało się uczestnictwo osób korzystających z wypoczynku zorganizowanego przez zakłady pracy, instytucje, organizacje społeczne itp. ("Wyjazdy zorganizowane") - zwłaszcza z wczasów.

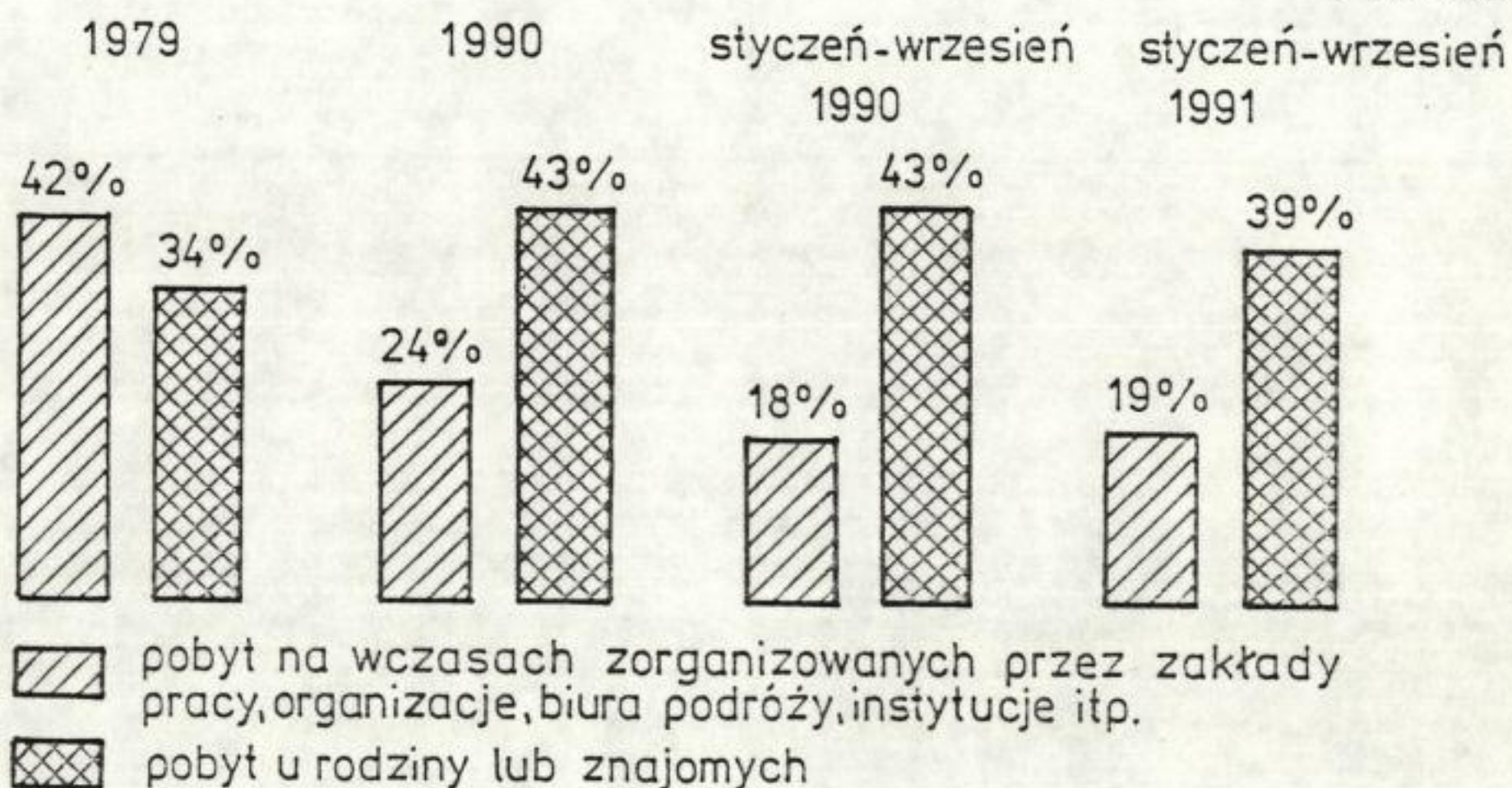
Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
według form organizacyjnych ^{x/}

		1979 r.		1987 r.		1990 r.		Styczeń-wrzesień		Styczeń-wrzesień	
								1990 r.		1991 r.	
		w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących	w % ogółu badanych	w % wyjeżdża- jących
Wyjazdy zorgani- zowane przez zakłady pracy, or- ganizacje itp.	wczasy	13,9	42	10,5	34	7	24	4,5	18	5,1	19
	inne ^{xx/} krajowe	2,6	8	4	11	3,8	13	2,8	11	3,8	14
	zagraniczne	2,6	8	3	10	1,7	6	0,4	2	0,6	2
	razem	19,1	56	17,5	55	12,5	43	7,7	31	9,5	35
Wyjazdy prywatne	pobyt u rodzi- ny, znajomych	11,2	34	10,5	35	12,5	43	10,5	43	10,7	39
	inne krajowe	6,3	19	6,2	20	8,3	28	6,8	27	9,1	33
	zagraniczne turystyczne	2,3	7	2,6	8	2,3	8	2	7	2,4	9
	razem	19,8	60	19,4	63	22,1	79	19,3	77	22,2	81

x/ Odsetki nie sumują się do 100, gdyż część wyjeżdżających korzystała z obu form.

xx/ Obozy, spływy, zorganizowany pobyt na campingach, w kwaterach prywatnych itp.

Uczestnictwo w wyjazdach na wczasy oraz do krewnych lub znajomych
(wyjeżdżający = 100%)

Spośród wyjeżdżających w 1979 r. 42% przebywało na wczasach w 1990r. 24%. M.in. dlatego, że wzrastały ceny za te usługi przy jednocześnie postępującej pauperyzacji znacznej części społeczeństwa. Zwiększał się natomiast (z 34% w 1979 r. do 43% w 1990 r. udział najtańszej formy spędzania urlopu jaką jest korzystanie z gościny krewnych lub znajomych. Można przyjąć, że w całym 1991 r. przebywających u krewnych lub znajomych będzie ok. dwa razy więcej niż wyjeżdżających na wczasy.

Tabela 5.

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w 1990 roku według grup wiekowych

Wiek w przedziale lat	Nie wy- jeżdżało	Wyjeżdżało		Wyjeź- dżało 1 raz	Wyjeżdżało 2 i więcej razy grupy	
	%	%	mln	%	%	%
16 - 19	43	57	1.1	23	34	7.1
20 - 24	66	34	0.6	20	14	6.1
25 - 29	68	32	0.6	18	14	6.7
30 - 34	68	32	1.0	25	7	11.1
35 - 39	69	32	1.1	21	11	12.1
40 - 44	64	36	1.2	25	11	11.6
45 - 49	77	23	0.5	17	6	8.2
50 - 54	72	28	0.6	22	6	8.0
55 - 59	78	22	0.6	13	9	9.7
60 - 64	79	21	0.5	13	7	9.1
65 i więcej	85	15	0.4	11	4	10.3
Ogółem	71	29	8.2	19	10	100.0

Tabela 6.

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych
w latach 1979-1991 według wieku

R o k	W i e k			
	16-24 lata	25-49 lat	50-59 lat	60 i więcej lat
1979 - wyjeżdżało %	41	44	24	19
1987 - wyjeżdżało %	48	34	26	18
1990 - wyjeżdżało %	46	31	24	18
I-IX 1990 - wyjeżdżało %	49	26,5	18	15
I-IX 1991 - wyjeżdżało %	44	32	22	21

W 1991 r. zarysowuje się tendencja do zmniejszania się zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi przedziałami wieku, choć w dalszym ciągu osoby najmłodsze (16-24 lata) wyjeżdżają dwa razy częściej niż najstarsze (60 i więcej lat).

Kobiety wyjeżdżały nieco częściej niż mężczyźni (o 3-4%), osoby z wyższym wykształceniem prawie cztery razy częściej od osób z wykształceniem podstawowym, pracownicy umysłowi trzy razy częściej niż robotnicy niewykwalifikowani. Mieszkańcy wsi wyjeżdżali cztery razy rzadziej niż mieszkańcy miast. Udział w wyjazdach mieszkańców miast liczących do 20 tys. osób był w 1990r. dwa i pół raza mniejszy niż liczących ponad 100 tys. W grupie osób o nienajlepszej i złej sytuacji materialnej wyjeżdżano dwa i pół raza rzadziej niż w grupie osób dobrze i bardzo dobrze sytuowanych.

Pozytywnym zjawiskiem jest systematyczny wzrost uczestnictwa w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych rolników indywidualnych (z 3% w 1974 roku do 5% w 1987 roku i 6% w 1990 roku). Jest to nadal osiem i pół raza mniej niż w grupie pracowników umysłowych. Główną przyczyną tych dysproporcji jest specyfika pracy rolników oraz brak tradycji i potrzeb takiego wypoczynku.

Niepokoić natomiast musi spadek udziału w wyjazdach mieszkańców miast ogółem: z 46% w 1979 r. do 40% w 1990 - zwłaszcza w związku z postępującą degradacją środowiska naturalnego.

Od lat zdecydowana większość wyjazdów urlopowo-wakacyjnych miała miejsce w czerwcu, lipcu i sierpniu (77-82%). W sezonie zimowym (grudzień, styczeń, luty) wyjeżdżało 4-5%. Przeważały wyjazdy z rodziną (60-70%). Samotnie wyjeżdżało 15% - 17%.

Porównując dane z badań za okres styczeń - wrzesień 1990 r. i także z 1991 można przypuszczać, że wszystkie w.w. proporcje i tendencje nie ulegną w br. liczącym się zmianom z tym jednak, że od 1990 r. uwzględniono nową kategorię "Pracujący na własny rachunek". Choć jest liczebnie nieduża (4,5% badanych) osiąga wzrastające wskaźniki uczestnictwa w omawianych wyjazdach (w br. 54% tj. o 8% więcej od pracowników umysłowych i dwa razy więcej niż robotnicy wykwalifikowani).

Przejdźmy teraz do omówienia uczestnictwa w wyjazdach krótszych, trwających mniej niż 7 dni.

II. WYJAZDY WYCIECZKOWE (trwające 3-6 dni)

Tabela 7.

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wycieczkach (3-6 noclegów) w 1990 roku

Ludność Polski w wie- ku 15 i wię- cej lat wy- nosi 28 mln osób	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu bada- nych	w % do wyjeżdżają- cych	w mln osób (szacunek)
	Ogółem w tym:			
	- 1 raz	6	100	1.6
	- 2 razy	4	70	1.1
	- 3 i więcej razy	1	13	0.2
		1	17	0.3

W okresie styczeń-wrzesień 1991 r. wyjeżdżało na wycieczki 11% ogółu badanych w tym 7% jeden raz, 2% dwa razy, 1% trzy i więcej razy. Wydaje się, że w całym 1991 r. udział w tych wyjazdach będzie większy niż w 1990 r. Być może część osób skracając urlopowo-wakacyjne wyjazdy, wypoczywa dodatkowo w ten sposób.

III. WYJAZDY WEEKENDOWE

Tabela 8

Uczestnictwo ludności Polski w krajowych wyjazdach weekendowych (z 1-2 noclegami) w 1990 roku

Ludność Polski w wieku 15 i więcej lat wynosi 28 mln osób	Udział w wyjazdach			
		w % do ogółu bada- nych	w % do wyjeżdżają- cych	w mln osób (szacunek)
	Ogółem w tym:			
	- 1 - 2 razy	31	100	8.8
	- 3 - 6 razy	11	35	3.1
	- 7 -12 razy	9	30	2.7
	-13 -24 razy	6	20	1.7
	-25 i więcej razy	2	5	0.4
		3	10	0.9

Do września 1991 r. na weekendy wyjeżdżało 31% naszego społeczeństwa. Prawdopodobnie więc w całym bieżącym roku udział w tych wyjazdach będzie większy niż w 1990 r. Sprzyja chyba temu wzrastająca liczba prywatnych samochodów i rozwój potrzeb choćby krótkiej zmiany środowiska, w którym przebywa się na codzień. Na marginesie warto dodać, że wśród wyjeżdżających w 1990 r. na urlop (wakacje) 45% korzystało z transportu samochodem prywatnym.

Udział w wyjazdach krótkich (mniej niż 7 dni) rozpatrywany według różnych kategorii społeczno-demograficznych nie odbiega w wyraźny sposób od udziału w wyjazdach dłuższych. Sezonowość natomiast jest mniej zróżnicowana.

IV. WYJAZDY ZAGRANICZNE

Uwzględniono nie tylko wyjazdy turystyczne lecz także służbowe oraz "inne" tj. w celach zakupów, podjęcia dorywczej pracy itp, a także "odwiedziny krewnych lub znajomych".

Tabela 9.

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych w 1990 roku

	Udział w wyjazdach zagranicznych			
		w procentach do ogółu badanych	w procentach do wyjeżdża- jących	w tysiącach osób (szacunek)
Ludność Polski w wie- ku 15 i wię- cej lat wynosi 28 mln osób	Ogółem	12.2	100	3.400
	- 1 raz	6.6	54	1.800
	- 2 razy	2.8	23	800
	- 3 i więcej razy	2.8	23	800

Liczba wyjazdów za granicę mieszkańców Polski liczona przekroczeniami granicy (w jedną stronę) była oczywiście znacznie wyższa i wynosiła: w 1980 roku 9 mln, w 1985 roku 6 mln, w 1988 roku 10 mln, w 1989 roku 19 mln i w 1990 roku 22 mln osób.

W 1990 roku na wyjeżdżających 3 i więcej razy przypadają przeciętnie 22 wyjazdy, co tłumaczy się m.in. tym, że stosunkowo duża grupa Polaków zatrudnionych w krajach ościennych, ma dni wolne od pracy, lub nawet częściej wraca do rodzin w Polsce. Do grupy tej należą także zawodowi kierowcy samochodów ciężarowych, autobusów itp. przekraczający granicę wielokrotnie w ciągu miesiąca.

Tabela 10

Uczestnictwo ludności Polski w wyjazdach zagranicznych
w 1990 r. i do września 1991 r.

	Udział w wyjazdach zagranicznych		
		w % do ogółu badanych	w % do wyjeżdżających
Styczeń - - grudzień 1990 r.	Ogółem	12,2	100
	w tym:		
	1 raz	6,6	54
	- 2 razy	2,8	23
	- 3 i więcej razy	2,8	23
Styczeń - - wrzesień 1991 r.	Ogółem	9,1	100
	w tym:		
	- 1 raz	6,2	67
	- 2 razy	1,7	19
	- 3 i więcej razy	1,2	14

Płeć badanych nie różnicowała udziału w wyjazdach.

Wiek natomiast odgrywał istotną rolę.

Tabela 11

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych w 1990 r.
według wieku

Przedział wieku	Nie wyjeżdżało %	Wyjeżdżało		Wyjeżdżało 1 raz %	Wyjeżdżało 2, lub więcej razy (%)	Liczebność grupy %
		%	tys. osób			
16-19	87	13	254	9	4	7
20-24	83	17	286	6	11	6
25-29	79.5	20.5	402	7.5	13	7
30-34	87	13	400	6.5	6.5	11
35-39	84	16	538	9	7	12
40-44	79	21	706	13	8	12
45-49	89.5	10.5	235	7	3.5	8
50-54	91	9	201	6	3	8
55-59	94	6	168	4	2	10
60-64	94	6	150	2	4	9
65 i więcej	98	2	56	1	1	10
Ogółem	88	12	3396	7	5	100

Największy udział wyjeżdżających za granicę miały grupy osób w wieku 25-29 lat oraz 40-44 lata (ok. 21%), a następnie w wieku 20-24 lata oraz 35-39 lat (16-17%). Najrzadziej wyjeżdżały osoby w starszym (6%) oraz w podeszłym (1%) wieku. Spośród osób w wieku 20-29 lat co trzeci, a w wieku 30-39 lat co drugi wyjeżdżał więcej niż jeden raz.

Do września 1991 r. znacznie zmniejszył się odsetek wyjeżdżających w wieku 25-29 lat, 40-44 lata oraz 50-54 lata.

Największą aktywność wyjazdową przejawiały osoby w wieku 16-24 lata (16%) oraz 45-49 lat (15%). Można spodziewać się tendencji zmniejszania zróżnicowania pomiędzy poszczególnymi przedziałami wieku, choć w dalszym ciągu najczęściej będą wyjeżdżać osoby młode i w średnim wieku.

Respondenci z wyższym wykształceniem wyjeżdżali w 1990 r. ponad pięć razy częściej niż z podstawowym, a do września 1991 r. siedem razy. Spośród pracujących na własny rachunek wyjeżdżało w 1990 r. 27% (dziewięć razy więcej niż rolników indywidualnych i robotników niewykwalifikowanych) a do września br. 38% tj. dziewiętnaście razy więcej. Pracowników umysłowych analogicznie 22% i 15%.

Spośród niepracujących zawodowo wyjeżdżało za granicę w okresie styczeń-wrzesień 1991 r. ogółem 7%, w tym wśród uczniów i studentów 19% a bezrobotnych 16%, emerytów i rencistów 4%, gospodyń domowych 2%.

Mieszkańcy miast wyjeżdżali dwa razy częściej niż mieszkańcy wsi, a osoby w nienajlepszej i złej sytuacji materialnej trzy razy rzadziej od będących w bardzo dobrej i dobrej.

Tabela 12

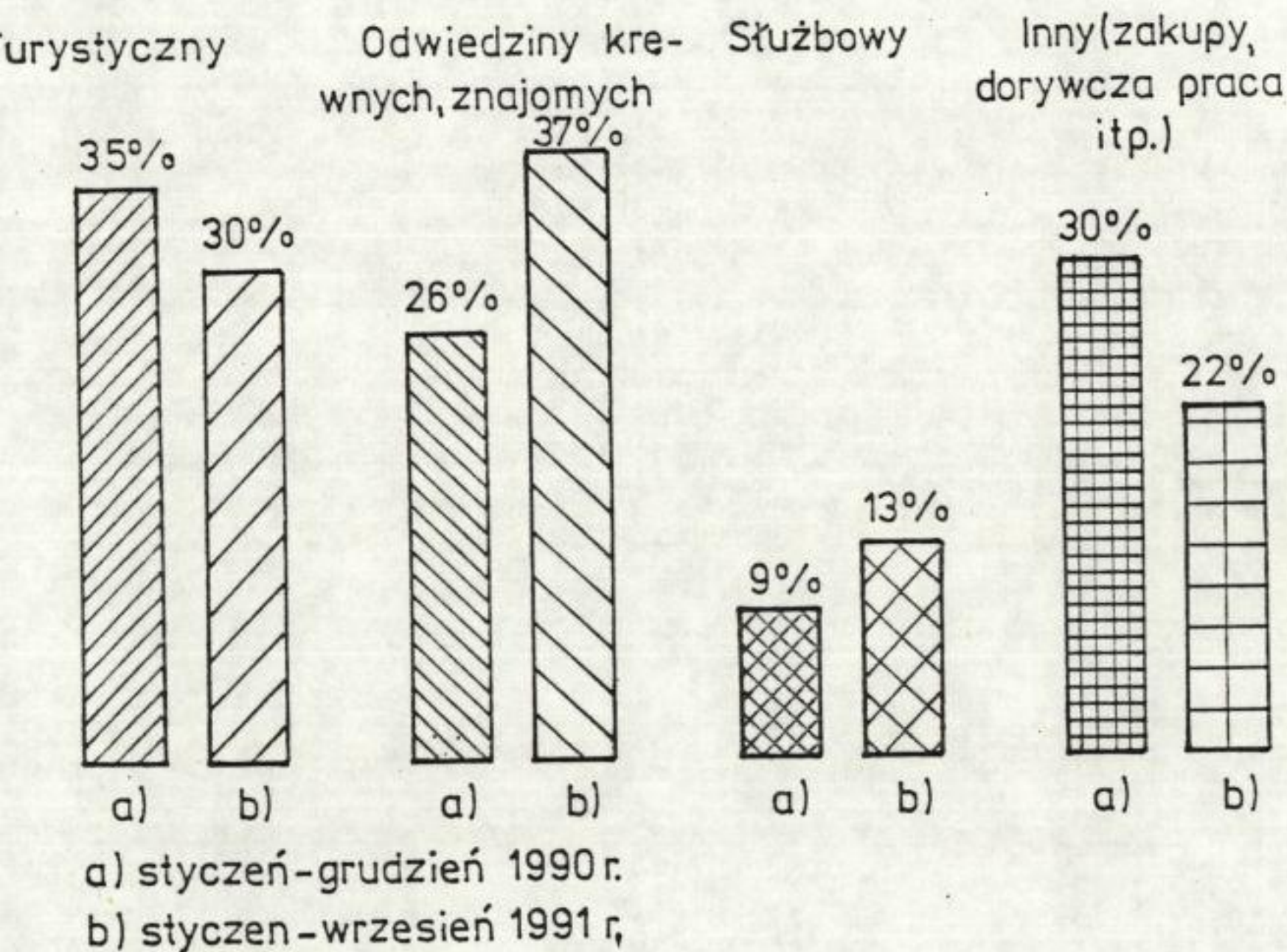
Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według krajów docelowych

	Styczeń-grudzień 1990 r.	Styczeń-wrzesień 1991 r.
Ogółem	100	100
Niemcy	34	38
ZSRR	16	15
Czecho-słowacja	9	16
Węgry	12	6
Austria	10	-
Jugosławia	4	-
Francja	3	12
Turcja	2	1
Bułgaria	1	-
Włochy	1	2
Pozostałe	7	11

x/ Kraje, do których wyjeżdżało mniej niż 1% figurują w pozycji "Pozostałe".

W okresie styczeń-wrzesień 1991 r. znacznie wzrósł odsetek wyjeżdżających do Francji, zdecydowanie natomiast zmniejszył się odwiedzających Austrię, Jugosławię i Bułgarię. W związku z przemianami polityczno-gospodarczymi w ZSRR prawdopodobnie spadnie liczba tam wyjeżdżających.

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według motywów wyjazdu
(Wyjeżdżający = 100%)

W 1990 r. motywem wyjazdu co trzeciego Polaka była turystyka i prawie co trzeciego motywy "inne" (zakupy, dorywcza praca itp.). Do września 1991 r. zmniejszył się do 22% odsetek określających motyw podróży jako "inny", wzrósł natomiast udział odwiedzających krewnych i znajomych. Wydaje się, że do końca roku wzrośnie nieco odsetek wyjeżdżających po zakupy, pozostałe proporcje nie ulegną istotnym zmianom.

Tabela 13

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według motywów
wyjazdu oraz krajów docelowych x/

a/ styczeń-grudzień 1990

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Kraje docelowe		Motywy wyjazdu			
		turys- tyczny	odwiedziny krewnych, znajomych	służbowy	inny (zaku- py, dorywcza praca itp.)
Niemcy	a) 100	18	29	13	40
	b) 100	2	42	15	42
ZSRR	a) 100	40	33	10	17
	b) 100	65	24	6	6
Francja	a) 100	-	-	-	-
	b) 100	36	22	21	21
Czechosło- wacja	a) 100	42	42	7	9
	b) 100	38	29	10	24
Węgry	a) 100	43	11	1	46
	b) 100	43	28	-	29
Austria	a) 100	58	19	-	24
	b) 100	-	-	-	-
Pozostałe	a) 100	42	19	12	27
	b) 100	50	26	7	14

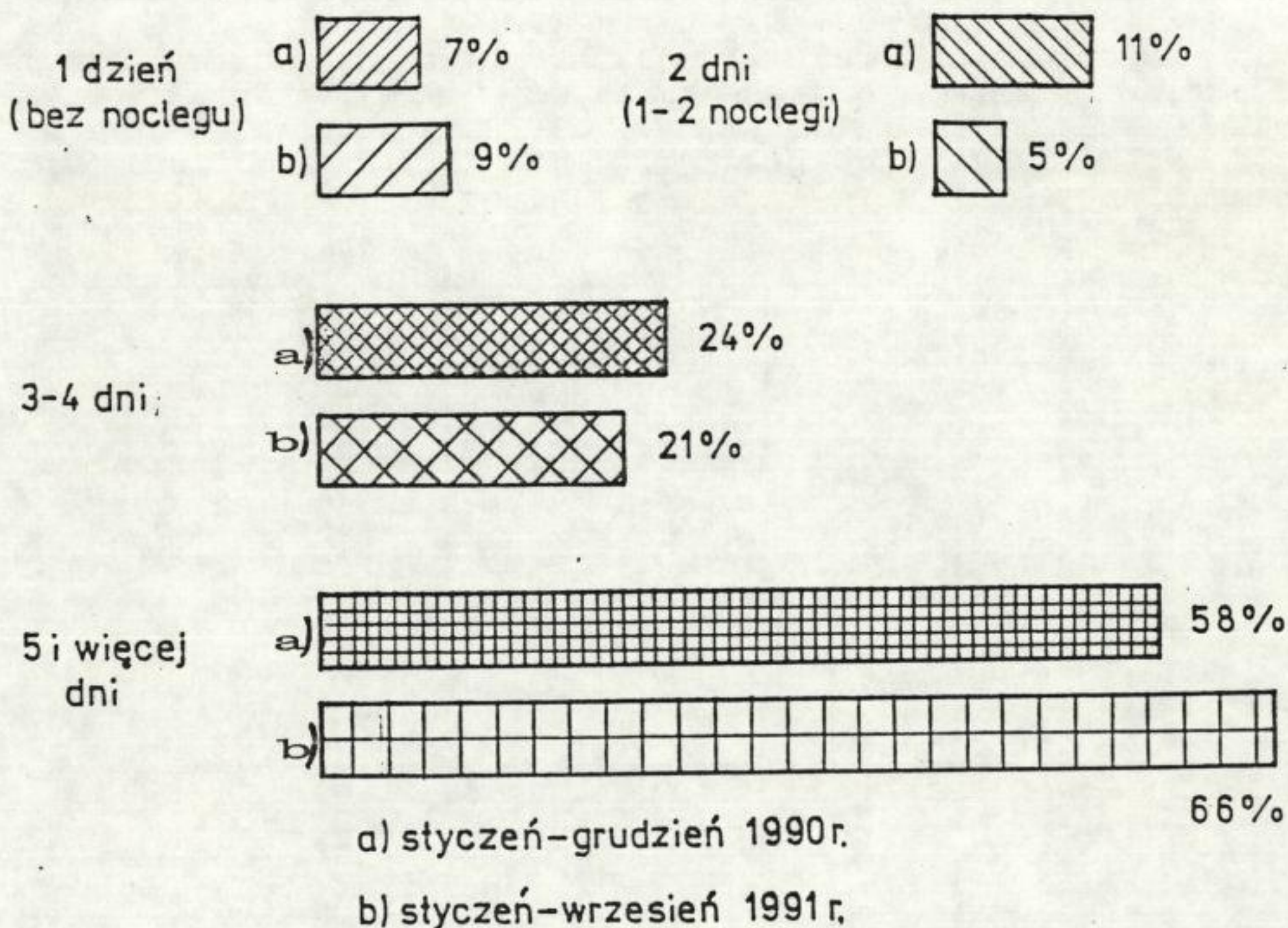
x/ Kraje, w których uczestnictwo wynosiło mniej niż 5%
figuruja w "Pozostałe".

Odsetek wyjeżdżających do Niemiec w celach zakupów itp. niewiele zmienił się. Znacznie natomiast wzrosła liczba odwiedzających krewnych i znajomych (z 29% do 42%). Prawdopodobnie dużą część stanowi mniejszość niemiecka zamieszkała w Polsce.

Znacznie zmalał odsetek wyjeżdżających w celach handlowych do ZSRR, chyba dlatego, że obywatele tego państwa coraz masowiej odwiedzają nas. Wzrosła natomiast liczba wyjeżdżających w tych celach do Czechosłowacji, a spadła do Węgier i krajów "Pozostałych". W związku z przemianami polityczno-gospodarczymi w ZSRR prawdopodobnie zmniejszy się w ogóle udział wyjeżdżających do tego państwa, do pozostałych relacje pomiędzy motywami wyjazdów będą podobne.

Uczestnictwo w wyjazdach według czasokresu pobytu za granicą

(Wyjeżdżający = 100%)

Przebywający za granicą do 4 dni stanowili w 1990 r. 42%, a do września 1991 r. 34%, w tym nie korzystający z noclegu 7% i 9%. W 1991 r. wśród nich nie korzystali z noclegu wyjeżdżający z województw graniczących: z Czechosłowacją 55%, z ZSRR 27%. Z Niemcami niespełna 1%. Z województw pozostałych nie nocowało 18%.

Wydaje się, że odsetek przebywających za granicą 5 i więcej dni w całym 1991r. wyniesie ok. 65%, a nie nocujących 7% - 8%.

Tabela 14

Uczestnictwo w wyjazdach według czasokresu pobytu za granicą
oraz motywów wyjazdu

a/ styczeń-grudzień 1990 r.

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Motywy wyjazdu		Czasokres pobytu			
		1 dzień (bez noclegu)	2 dni (1-2 noclegi)	3-4 dni	5 i więcej dni
turystyczny	a) 100	1	17	20	62
	b) 100	3	3	20	74
odwiedziny krew- nych lub znajo- mych	a) 100	1	2	17	80
	b) 100	5	5	14	76
służbowy	a) 100	6	9	40	46
	b) 100	9	-	18	73
inny (zakupy, dorywcza praca itp.)	a) 100	25	7	29	39
	b) 100	22	7	19	52

Zgodnie z przewidywaniami wyjeżdżający w celach handlowych przebywali za granicą znacznie krócej niż uczestnicy wyjazdów turystycznych i odwiedzający krewnych i tak chyba będzie w całym 1991 r.

Tabela 15

Uczestnictwo w wyjazdach zagranicznych według krajów
docelowych oraz czasokresu pobytu^{x/}

a/ styczeń-grudzień 1990 r.

b/ styczeń-wrzesień 1991 r.

Kraj docelowy		Czasokres pobytu			
		1 dzień (bez noclegu)	2 dni (1-2 noclegi)	3-4 dni	5 i więcej dni
Niemcy	a) 100	19	12	27	42
	b) 100	5	5	26	65
ZSRR	a) 100	4	6	26	64
	b) 100	12	12	24	53
Francja	a) 100	-	-	-	-
	b) 100	-	-	8	92
Czechosłowacja	a) 100	10	3	31	56
	b) 100	37	-	26	37
Węgry	a) 100	-	16	25	57
	b) 100	-	14	29	57
Austria	a) 100	-	25	39	36
	b) 100	-	-	-	-
Pozostałe	a) 100	-	1	8	91
	b) 100	-	-	7	93

x/ Kraje, do których wyjeżdżało mniej niż 5% figurują w pozycji "Pozostałe".

W 1990 r. na 1-2 dni wyjeżdżano najczęściej do Niemiec (31% ogółu tam wyjeżdżających). Były to przeważnie wyjazdy do Berlina Zachodniego, zwykle w celach handlowych. Do września 1991 r. odsetek ten obniżył się do 10. (Zjednoczenie Niemiec).

Ze zrozumiałych względów wyjazdy dłuższe dotyczą krajów odleglejszych i przeważają motywy turystyczne i odwiedziny krewnych lub znajomych.

x x x

Prognozowanie rozwoju uczestnictwa w wyjazdach zagranicznych w całym 1991 r. jest bardzo skomplikowane. Jest wiele czynników hamujących. I tak: trudno przewidzieć jaki wpływ w tym zakresie będą miały zachodzące w ZSRR przemiany polityczno-gospodarcze. Po RFN był to kraj najczęściej odwiedzany przez Polaków. Poszerza się pauperyzacja naszego społeczeństwa. Ponadto w związku z ruchami cen w naszym kraju spada atrakcyjność drobnych, krótkich wyjazdów w celach handlowych. Rosną ceny paliwa, biletów PKP i lotniczych.

Z drugiej jednak strony znoszeniu wizyjazdowych i opłat z tym związanych sprzyjać będzie wzrwanie aktywności wyjazdowej. Zmniejszają się różnice między kosztem spędzania urlopu w kraju i za granicą. Relatywnie niskie oprocentowanie oszczędności powoduje, że część osób miało je powiększać woli odbyć podróż zagraniczną.

Zdaniem Autora udział w tegorocznych wyjazdach zagranicznych będzie zbliżony do 1990 r.

5. Z A K O Ń C Z E N I E

W wyjazdach urlopowo-wakacyjnych (trwających co najmniej 7 dni) uczestniczyło w 1990 r. 29% badanych, w wycieczkach (3-6 dni) 6%, w wyjazdach weekendowych (z 1-2 noclegami) 31%, w wyjazdach zaś zagranicznych

- krótszych lub dłuższych, w tym służbowych i w celach zarobkowych brało udział 12% ludności Polski w wieku powyżej 15 lat. Nie wyjeżdżało nigdzie 47%.

W całym 1991 r. - jak można przypuszczać - zwiększył się udział wyjeżdżających w kraju na 3-6 dni (wycieczki) i nieznacznie wzrosło uczestnictwo w wyjazdach weekendowych.

W pozostałych rodzajach wyjazdów i w całokształcie aktywności wyjazdowej naszego społeczeństwa nie zajądą jednak liczące się zmiany pozytywne.

W związku z narastającym zjawiskiem polaryzacji sytuacji materialnej społeczeństwa trudno również spodziewać się w 1992 r. zahamowania tendencji spadkowej uczestnictwa w wyjazdach turystyczno-wypoczynkowych, zwłaszcza w wyjazdach urlopowo-wakacyjnych, których znaczenie dla regeneracji sił psychofizycznych i profilaktyki zdrowotnej jest trudne do przecenienia.

BIBLIOTEKA IT
Archiwum Płac
Naukowo-Badawczych